МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования Чувашской Республики

Администрация Красночетайского муниципального округа

МБОУ "Мижеркасинская ООШ"

РАССМОТРЕНО	СОГЛАСОВАНО	УТВЕРЖДЕНО
Педсоветом	ШМО учителей	И.о. директора
		В.В.Данилов
Протокол № 1 от «29» августа 2023 г.	Протокол № 1 от «29» августа 2023 г.	Приказ № 83/2-В от «30» августа 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Чувашский язык»

для обучающихся 3 класса

с. Мижеркасы 2023

Чăваш пуçламăш шкулĕн 3-мĕш класĕнче чăваш чĕлхине вĕрентесси

Ăнлантарни

Тăван чĕлхе вĕрентесси виçĕ пайран тăрать: 1) вулама-çырма вĕрентесси; 2) пуплев ĕç-хĕлĕсене (вулав, çыру, калу, итлев) вĕрентесси; 3) пуплеве пур енлĕн аталантарнă май чĕлхе пулăмĕсемпе ансат паллаштарасси, пуплеве тишкерме вĕрентесси. Çак виçĕ пая пуплеве аталантарас тĕллев пĕрлештерсе тăрать. Çапла вара, тăван сăмахлăха вĕрентни кирлĕрен те кирлĕ ăслайсемпе хăнăхусене аталантарса çирĕплетессипе тӳрĕнех çыхăнмалла. Çав ăслайсемпе хăнăхусем шутĕнче — ăнланса вуласси тата тăнласси, çыхăнуллă калаçасси, çырасси. Çавăнпа пĕрлех ачасене чĕлхе ăслăлăхĕпе литература пĕлĕвĕн ансат ăнлавĕсемпе, литературăпа сăмахлăх ӳнерĕ пек паллаштарнă май вĕсен харпăр хăйĕн тата юлташĕсен пуплевне сăнас, чĕлхе илемне туйса ăна тарăнрах пĕлес туртăмне амалантармалла. Пĕтĕм халăх усă куракан литература чĕлхин сасă тытăмĕпе, сăмах пуянлăхĕпе, морфологи тата синтаксис мелĕсемпе паллаштарнă хушăрах вĕсене вырăнти калаçу уйрăмлăхĕсене курма та вĕрентмелле.

Ача пуплевĕнчи тĕп ĕç-хĕлсене (тăнлассине, калаçассине, вулассине, çырассине) аталантарса пынипе пĕрлех тăван чĕлхе вĕрентнĕ чух пуçламăш шкулта çакăн пек пысăк та пархатарлă тĕллевсене пурнăçламалла:

- вĕренекенсен çынлăх туйăмĕсене вăйлатмалла, пурнăçа юратма, ырра шанса тăма тата хайсене те ырă кăмăллă, сăпайлă пулма хăнăхтармалла;

- ачасем таврари пурнăç, этемпе çут çанталăк çинчен мĕн пĕлнине анлăлатмалла;

- ачасен çыхăнуллă тата сăнарлă шухăшлавĕпе асне, асамлас хевтине аталантармалла;

- вĕренӳ ĕç-хĕлне лайăхрах хăнăхтарса, унăн ăслайĕсене «алла илме» май памалла; вĕренӳ вăхăчĕпе перекетле усă курма, харпăр хăй тĕллĕн ĕçлессин ансатрах мелесене чухлама вĕрентмелле;

— тăрăшуллă та тимлĕ вĕренме, кĕнекепе кăсăкланма хăнăхтармалла.

Программари веренӳ материалĕпе верентӳ меслечĕсем ачасене ҫирĕп пĕлӳпе ӑслайсем, кирлĕ ханӑхусем ларччӑр тесен дидактикӑн тĕп принципĕсене асра тытса вĕренӳ ӑнланулӑхепе кӑсӑклӑхне, ҫыхӑнулахĕпе тĕллевлĕхне ялан пурнӑҫласа пымалла.

ВУЛАС-ҪЫРАС МЕХЕЛСЕНЕ НИКĔСЛЕССИНЕ ЛИТЕРАТУРА ЧĔЛХИНЕ ВĔРЕНТЕССИПЕ ТАТА ПУПЛЕВЕ АТАЛАНТАРАССИПЕ ҪЫХӐНТАРАССИ

Тӑван чĕлхе вĕрентессин пĕрремĕш тапхӑрĕ 1-мĕш класра авӑн уйӑхĕнчен пуҫласа ака уйӑхĕн ҫурри таран тӑсӑлать. Ку тапхӑрӑн тĕп тĕллевĕ - тӑван ҫыулӑхпа усӑ курас мехелсене никĕслесси. Ҫак тĕллеве пурнӑҫласси чи малтан литература чĕлхипе усӑ курма (ҫав шутра итлесе ӑнланасси, калаҫасси) хӑнӑхтарнинчен пуҫланать, ун ҫине таянать. Тапхӑр икĕ пая уйрӑлать. Пĕрремĕшĕн тĕллевĕ - ачасене сас паллисем вĕренме хатĕрлесси. Ҫак тĕллевпе вĕсен ҫыхӑнуллӑ пуплевре предложенисене, предложенири сӑмахсене, сӑмахри сыпӑксене тата сасӑсене илтес-уйӑрас пултарулӑхне аталантармалла. Иккĕмĕшĕн тĕллевĕ - вулас-ҫырас ансат хӑнӑхусем парасси.

Литература чĕлхипе усӑ курма вĕрентес шутпа ачасене экскурсисене илсе ҫӳренĕ, ҫут ҫанталӑк пулӑмĕсене сӑнаттарнӑ май вĕсем таврари пурнӑҫ ҫинчен мĕн пĕлнине анлӑлатмалла, вĕсен сӑмах йышне пуянлатмалла, тӑтӑшрах тĕл пулакан грамматика формисене, синтаксис конструкцийĕсене пуплевре ҫирĕплетмелле. Вĕренӳ материалĕпе меслечĕсем ачасен пĕтĕмĕшле аталанӑвне хӑвӑртлатма, вĕренӳри тӑрӑшулӑхне, юлташлӑхпа туслӑх, ушкӑнлӑх туйӑмĕсене вӑйлатма пулӑшмалла.

Вулама-ҫырма вĕрентес ĕҫре анализпа синтез меслечĕн хальхи вариантне тĕпе хумалла. Вӑл ӑслӑлӑхӑн паянхи шайĕпе килĕшсе тӑрать, ачасен ӑс-тӑнне, пуплевне ӑнӑҫлӑ аталантарма май парать, ӑнланса, тĕрĕс те палӑртуллӑ вулама вĕрентессине чылай ҫӑмӑллатать. Вĕренекенсем малтанхи кунсенченех пуплеври предложенисене, предложенири сӑмахсене, сӑмахри сыпӑксене, сасӑсене илтме-уйӑрма пуҫлаҫҫĕ. Ерипенех сасӑсене сас паллисемпе палӑртма, ансат сӑмахсем пухма, предложенисемпе ҫыхӑнуллӑ текстсене ӑнланса, тĕрĕс (малтан - сыпӑкӑн, унтан - тулли сӑмахӑн) вулама хӑнӑхса пыраҫҫĕ.

Вуланипе пĕрлех вĕсен ҫыру хӑнӑхӑвĕсем те йĕркеленеҫҫĕ: сасӑсене сас паллисемпе палӑртма, сас паллисемпе сыпӑксенчен сӑмахсем пухма, ал ҫырӑвĕнчен тата пичетленч текстран сӑмахсемпе предложенисем ҫырса илме, ансат тытӑмлӑ сӑмахсемпе вĕсенчен тӑракан кĕске предложенисене илтнĕ тӑрӑх ҫырма, предложение, ҫынсен е чĕр чунсен пайӑр ячĕсене пысӑк сас паллипе пуҫласа ҫыма вĕренеҫҫĕ.

Хутла вӗрентнӗ тапхӑр тӑршшӗпех ачасен сасӑ сисӗмне (сӑмахра, сыпӑкра уйрӑм сасса илтес-уйӑрас, сасӑсем мӗнле черетленнине асӑрхас пултарулӑхне) аталантарма тӑрӑшмалла, ҫавӑнпа пӗрлех вӗсен сасса, сыпӑка усӑмлӑ та тӗрӗс калас хӑнӑхӑвӗсене лайӑхлатса пымалла.

Вулама-ҫырма вӗрентмелли уроксенче ачасен тӑнлас, ҫын пуплевне ӑнланса та туллин асӑмлас ӑслайӗ те аталанать. Вӗсем класс умӗнче калаҫма, ыйтусене хуравлама, ыйту пама, вуланине каласа пама, хӑйсен сӑнавӗсем ҫинчен, курнӑ фильмсем, ӳкерчӗксем ҫинчен ҫыхӑнуллӑ каласа кӑтартма вӗренеҫҫӗ.

Уроксенче туяннӑ пӗлӳсемпе, ӑслайсемпе ачасем класс тулашӗнчи вулав вӑхӑтӗнче, ушкӑнпа кӗнеке пӑхна чух усӑ курма хӑнӑхаҫҫӗ. Ултӑ ҫулхи ачасен ӳсӗмне шута илсе, вулама-ҫырма вӗрентнӗ пуҫламӑш тапхӑрта вӗсен урокри ӗҫ-хӗлне нумай енлӗ йӗркелеме тӑрӑшмалла: ӳт-пӗве вылятмалли хӑнӑхтарусемпе вӑйӑсем ирттермелле, юрлаттармалла, сӑвӑ калаттармалла, вӑйӑ мелӗсемпе, букварьти евӗр вулав-ҫыру вӑййисемпе ытларах усӑ курмалла. Ку шута «сапаланнӑ» сӑмахсене сас паллисемпе сыпӑксенчен пухасси, сӑмах сӑнчӑрӗсем тӑвасси, хӑвӑрт калӑшсем каласси, пуҫ ватмӑшсем, ребуссем шутласси т.ыт.те кӗрет. Вӗсемпе вырӑнлӑ усӑ курни ачасене кантарма, ӑс-тӑнне уҫӑлтарма пулӑшать, пӗр ӗҫрен тепӗр ӗҫе харӑссӑн куҫассине те ҫӑмӑллатать.

Ку тапхӑрта ачасем вӗрентӳҫӗ ертсе пынипе ҫут ҫанталӑк улшӑнӑвӗсене, ҫулталӑк вӑхӑчӗсем ылмашнӑҫемӗн этем пурнӑҫӗпе ӗҫӗ епле улшӑннине сӑнаҫҫӗ, ҫакӑн ҫинчен ҫыхӑнуллӑн каласа пама вӗреннӗ май литература чӗлхипе вырӑнти калаҫӑва уйӑрас хӑнӑхусем илеҫҫӗ.

ЧӖЛХЕНЕ ТИШКЕРЕС ХӐНӐХУСЕНЕ НИКӖСЛЕССИ,
ЧӖЛХЕ ПӖЛӖВӖН ТЕРМИНӖСЕМПЕ ПАЛЛАШТАРАССИ

Пуплеве пур енлӗн аталантарасси вулас, ҫырас, ҫыхӑнуллӑ калаҫас, тӑнласа ӑнланас мехелсене куллен вӑйлатни ҫинче никӗсленсе тӑрать. Шӑп ҫавӑнпа ӗнтӗ тӑван чӗлхе урокӗсенче ҫыхӑнуллӑ текстпа ӗҫлесси тӗп вырӑнта пулмалла. Ачасем ӑна вуласа е тӑнласа ун тӑрӑх калаҫаҫҫӗ, хӑйсем текст хайлаҫҫӗ, ҫыру хӑнӑхтарӑвӗсем пурнӑҫлаҫҫӗ.

Ăнланса вулас тата тăнлас, уçăмлă çырас тата калаçас мехеле аталантарасси çак пуплев ĕç-хĕлĕсене çĕнĕрен тепрер хут пурнăçланипе çеç çыхăнмасть. Кашни çĕнĕ урокрах ачасен пуплевĕн тĕрлĕ енне, вĕсен чĕлхе мулĕн тĕрлĕ сийĕпе усă курма пĕлнине çине-çинех çирĕплетсе, анлăлатса пымалла. Сасăсене тĕрĕс калас, вĕсене çырура палăртас, интонаци мелĕсемпе пĕлсе усă курас ăсталăха куллен якатмалла.

Тăван çырулăх чĕлхин сăмах йышĕ вырăнти (тури, анатри) калаçурипе танлаштарсан чылай уйрăлса тăрать. Çакна шута илсе ачасене кулленех çырулăх чĕлхин сăмахлăхĕпе паллаштармалла, уроксене ятарласа словарь хăнăхтарăвĕсем кĕртмелле. Çав шутра çывăх пĕлтерĕшлĕ сăмахсемпе хирĕçле пĕлтерĕшлисене тупса палăртасси, темиçе пĕлтерĕшлĕ сăмахсене асăрхасси, пĕр пек пайсенчен тăракан (пĕр тымартан, пĕр аффикс хушăнса пулнă) сăмахсене, çавăн пекех пĕр темăпа çыхăннисене ушкăнласси, аса илсе каласси е çырасси, вĕсен пĕлтерĕшне тавçăрасси пулмалла.

Паянхи орфографи правилисем икĕ никĕс çине тĕренеççĕ. Тĕп чăваш чĕлхинчи сăмахсене чăн чăвашла, «каланă пек» (атте, анне, атă, пăтă, упа, эпир, аппа) çыраççĕ. Вырăс чĕлхинчен «урăхлатмасăр» илнĕ сăмахсене - «вырăсла» (парта, медаль, баян, колхоз, завод, фабрика). Çавна шута илсе ачасен сăмах йышне пуянлатнă май вырăс чĕлхи урлă кĕнĕ сăмахсене туйма, вĕсене мĕнле çырнине асăрхама вĕрентмелле.

Пуплеве аталантармалли тепĕр ăслай - ачасем тăван чĕлхери морфологи мелĕсемпе, урăхла каласан, сăмахсен тĕрлĕ формипе усă курма пĕлнине куллен лайăхлатасси.

Морфологи формисемпе усă курма пĕлни синтаксис мелĕсемпе тĕрĕс усă курма вĕрентес ĕçре пулăшать. Шкула тин çеç çӳреме тытăннă ачан пуплевĕ морфологи формисем енчен кăна мар, сăмах майлашăвĕсемпе предложенисен калăпĕсем тĕлĕшĕнчен те чухăнрах. Шухăша тĕрĕс ăнланма, ăна уçăмлăн палăртма
хăнăхтарас тесен пуçламăш классенче вĕренекенсене тĕрлĕ калăплă сăмах майлашăвĕпе, предложенипе усă курма вĕрентмелле, вĕсен пуплевĕн синтаксисне аталантармалла. Ку тĕллеве пурнăçласси чĕлхе ăслăлăхне ятарлă вĕрентнипе мар, урокран урока ту са пыракан тĕллевлĕ хăнăхтарусем пулăшнипе пулса пымалла. Çамрăксен чĕлхи тӳрккес те кăнттам ан пултăр тесен вĕсене хутшăнура ырă та евĕк пулма вĕрентмелле, чĕлхемĕрпе пĕлсе те сисĕмлĕ усă курма хăнăху памалла. Çапла вара, чĕлхе культури, стилистики - тăван чĕлхе урокĕсенче тимлемелли тепĕр пысăк тĕллев. Ку тĕллев çыхăнуллă пуплеве вĕрентессипе пĕр килет.

Хутшӑнура (диалогра) тӑван чӗлхемӗр «мулӗпе» усӑ курма, ҫыхӑнуллӑ калав тума пӗлнине лайӑхлатасси - чӗлхемӗр пуянлӑхӗн пур сийӗпе те усӑ курма пӗлнине «шӑратса ҫыпӑҫтаракан» тӗллев. Ку тӗллеве пурнӑҫласси пуплев хӑнӑхтарӑвӗсем ҫине таянмалла. Вӗсем урокра тӗп вырӑн йышӑнмалла. Вӗсемсӗр пуҫне кашни урокрах фонетика, орфографи, лексика, морфологи, синтаксис, стилистика хӑнӑхтарӑвӗсем те пулмалла. Пуплеве аталантарассин тухӑҫлӑхӗ шӑпах ӗнтӗ пуплев хӑнӑхтарӑвӗсене «чӗлхе» е аспект хӑнӑхтарӑвӗсемпе ҫирӗплетсе пынинчен килет.

Пуплеве аталантарассин виҫҫӗмӗш енӗ вӑл — ачасене пуплеве тишкерме хӑнӑхтарни, урӑхла каласан, чӗлхе тишкерӗвне вӗрентни. Ку вӑл пуплеве фонетикӑпа графика, орфографипе пунктуаци, мор-фологипе синтаксис, сӑмах тытӑмӗпе сӑмах пулӑвӗ енчен ансаттӑн тишкерессипе ҫыхӑнать.

Ҫакна асра тытмалла: кӑткӑс пулӑмсене тишкерме сӗннин уссинчен сиенӗ ытларах пулӗ.

Чӗлхери ансат пулӑмсене тишкернӗ май ачасене чӗлхе ӑслӑ-лӑхӗн терминӗсемпе паллаштарса вӗсене ӑнланма, вӗсемпе усӑ курма вӗрентмелле. Терминсемпе усӑ курма вӗрентесси - ерипен, васкамасӑр туса пымалли ӗҫ. Вӑл пуплеве аталантарассине кансӗрлемелле мар. Терминсемпе усӑ курма вӗрентесси вулас-сипе, тӑнлассипе, калаҫури йӑнӑшсене асӑрхаса тӳрлетессипе ҫӑмӑллӑнах ҫыхӑнать. Терминсене ытларах чух чӗлхе ӑслӑлӑхӗн определенийӗсемсӗрех, лексика мелӗпех ӑнлантармалла. Вӗсем ачасен пуплевӗнче тӗрлӗ хӑнӑхтару тунӑ май ҫирӗпленсе пымалла. Ачасен вӗренӳри ӳсӗмне терминсемпе усӑ курма пӗлнине тӗпе хур-са мар, пуплевӗн (вуласси, ҫырасси, ӑнкарса тӑнласси, ҫыхӑнуллӑн калаҫасси) аталану шайне мала хурса хакламалла.

Ятарлӑ хӑнӑхтарусем тунӑ май вӗренекенсем сӑмахӑн сасӑ тытӑмне ӑнкарма, вӑл сыпӑксене пайланнине асӑрхама, унӑн пӗлтерӗшлӗ пайӗсене уйӑрма хӑнӑхаҫҫӗ, пуплев пайӗсемпе, вӗсен паллӑрах формисемпе, предложени тӗсӗсемпе, предложени членӗсемпе, тӗрӗс ҫырмалли йӗркепе паллашаҫҫӗ, чӗлхе материалне ушкӑнлама, танлаштарма, пӗтӗмлетме хӑнӑхса пыраҫҫӗ.

Чӗлхе «мулӗн» тӗрлӗ сийне тишкересси класран класа анлӑланса пырать, пуплеве аталантарассин тӗллевӗсемпе тачӑ ҫыхӑнать. Тӑван чӗлхене тишкерме вӗрентесси пуҫламӑш классенче ҫакнашкал йӗркепе пулса пырать.

Сасӑсемпе сас паллисем. Вӗсем хушшинчи уйрӑмлӑхсем ҫинчен ачасем 1-2-мӗш классенчех пӗлеҫҫӗ. Сасӑсем уҫӑ тата хупӑ, хытӑ тата ҫемҫе, янравлӑ тата янравсӑр пулнине палӑртма вӗренеҫҫӗ; ***сыпӑк, пусӑм*** ӑнлавсемпе паллашаҫҫӗ, схемӑпа усӑ курса сӑмахсен сасӑпа сас

палли тытăмне тишкереççĕ. Вулама-çырма вĕренмелли кашни урокрах ачасем пуплевĕн ансат тĕслĕхĕсене пăхса тухаççĕ, çавна май фонетика терминĕсемпе усă курма та хăнăхаççĕ. 2-мĕш класра фонетикăпа графика тишкерĕвĕ тĕрĕс çырма вĕрентессипе тата пуплев кăлтăкĕсене юсассипе çыхăнать.

3-4 – мĕш классенче ачасен çак пĕлĕвĕсемпе ăслайĕсем, хăнăхăвĕсем малалла аталанаççĕ. Вĕсен пуплеве тăнлас-итлес сисĕмĕ çивĕчленет, сăмахăн сасăпа сас палли тытăмне чухласси лайăхланать. Ку тапхăрта фонетикăпа графика тишкерĕвĕпе усă курнин тĕп тĕллевĕсем - йăнăшсăр çырса илес, илтнипе çырас, çырнине тĕрĕслес ăслайсене вĕрентесси, тĕрĕс çырас хăнăхусене лайăхлатасси.

Тĕпрен илсен, фонетикăпа графика тишкерĕвне вĕрентнин тĕллевĕсем 1-мĕш класра та, 2-мĕш -4 -мĕш классенче те пĕрешкел: ачасем сасăсене ăнланса уйăрма, вĕсене тăван çырулăхра йышăннă пек палăртма вĕренмелле. 1-мĕш класс пĕтернĕ тĕле вĕсен çакна пĕлмелле: каланипе çырни хушшинче тӳрĕ шайлашу çук, сăмахри сасăсемпе сас паллисен йышĕ пур чухне те пĕр пек мар, чылай сас паллин темиçе пĕлтерĕш пулать (сăмахран, хытă хупă сасса та, çемçине те пĕр пекех палăртатпăр: ут - ӳт, сăн - сĕн), хăш-пĕр сас палли икĕ сасса палăртать (яка, юрă, ешчĕк), тепĕр чухне пĕр сассах икĕ сас палли çырса палăртатпăр (кукăль, мăкăнь, вулать).

2-мĕш класра вырăс чĕлхинчен кĕнĕ хăш-пĕр сăмахсене калассипе, çырассипе паллаштарма пуçлатпăр. Кунсăр пуçне ачасем чăн чăваш сăмахĕсенчи вăрăмланнă сасса илтме, ансат тĕслĕхсенче ăна икĕ пĕр пек сас палли çырса палăртма вĕренеççĕ, илтнипе (диктант) çырма хăнăхаççĕ.

3-4 -мĕш классенче тĕрлĕрен хăнăхтару пурнăçланă май вĕренекенсем тĕрĕс çырассин йывăрлăхĕсене асăрхама-туйма, орфографин чылай правилипе усă курма пуçлаççĕ. Çапла вара, сăмахăн сасăпа сыпăк тытăмне тишкерес хăнăхусене лайăхлатса пырса, вĕсене сăмахăн пĕлтерĕшлĕ пайĕсене асăрхамалли хăнăхтарусемпе çыхăнтарса ачасен тĕрĕс çырас мехелне вăйлатсах пыратпăр. Унсăр пуçне фонетикăпа графика тишкерĕвĕ ачасен пуплев культурине (сасăсене уçăмлăн кăларасси, сăмахсене лите-ратура чĕлхинчи пек каласси, пуплев янравлăхĕ) лайăхлатассипе тачă çыхăнмалла.

Сăмах. Пуçламăш шкулта вĕренекенсен сăмах йышне пуянлатассине тăватă çулĕпех тĕп тĕллевсенчен пĕри тесе шутламалла. Ку тĕллеве пуплеве пур енлĕн аталантармалли уроксенче тĕрлĕ хăнăхтару тутарса пурнăçламалла. Чĕлхемĕрти сăмахсем вăл е ку япалана, пулăма, вĕсен ĕçне т.ыт.те палăртнине, пĕлтерĕшĕпе çывăх е хире-хирĕç пулнине, предложенире, текстра сăмахпа темиçе пĕлтерĕшпе усă курма май

пуррине ачасем чӗлхе теорине тӳррӗн вӗренсе мар, тӗрлӗ хӑнӑхтару, сӑнавсем тунӑ май куҫ кӗрет курмалла. Вӗсем шухӑша тӗрӗсрех палӑртакан сӑмахсене суйлама вӗренсе пыраҫҫӗ, сӑмах йышӗ пуянланса пырать, унпа усӑ курасси лайӑхланать.

2-мӗш -мӗш класра сӑмах тытӑмӗпе ***(сӑмах тымарӗ, пӗр тымарлӑ сӑмахсем)*** паллаштарма пӑхнӑ. Анчах ку терминсемпе паллаштаричченех сӑмахсем пӗлтерӗшлӗ пайсенчен тӑнине асӑрхама пулӑшакан, вӑл е ку пӗлтерӗшлӗ пай пуррине кура сӑмахӑн пӗлтерӗшне тавҫӑрма вӗрентекен хӑнӑхтарусемпе усӑ курмалла. Ҫакӑ ачасен сӑмах йышне пуянлатас ӗҫре пысӑк вырӑн йышӑнмалла.

3-мӗш класра сӑмах тытӑмне туллинрех вӗренме палӑртнӑ. Вулав тата ҫыру хӑнӑхтарӑвӗсем пурнӑҫланӑ май вӗренекенсем ансат тӗслӗхсенче сӑмах тӑвакан тата сӑмаха улӑштаракан аффикссене асӑрхама пуҫлаҫҫӗ, ҫапла вара вӗсем сӑмахпа сӑмахӑн форми хушшинчи уйрӑмлӑха курма хӑнӑхаҫҫӗ. Сӑмах тытӑмне тишкерме хӑнӑхни ӑна мӗнле ҫырмаллине тавҫӑрма, ҫырнине тӗрӗсленӗ чух ҫак ӑслайпа усӑ курма май парать. Вырӑс чӗлхинчен кӗнӗ сӑмахсенче б, *г,* д, *ж, з, ҫ, о, ц, щ* сас паллисем ҫыратпӑр; хупӑ сасӑ икӗ уҫӑ сасӑ хушшинче вӑрӑммӑн илтӗннӗ чух та ӑна час-часах вырӑс чӗлхинчи евӗр пӗр сас паллипех паллӑ тӑватпӑр (парта, Саша, математика), пуҫламӑш формӑра сӑмах вӗҫӗнчи [ӑ] сасса *а* е *я* ҫырса палӑртатпӑр (Нина, Галя).

Сӑмахсене пӗлтерӗшӗ енчен ушкӑнласси-тишкерессИ ерипенех вӗсен улшӑну мелӗсене сӑнассипе ҫыхӑнса каять. Пуҫламӑш классенче ачасем пилӗк тӗп пуплев пайне уйӑрма вӗренеҫҫӗ: ***япала ячӗ, глагол, паллӑ ячӗ, хисеп ячӗ, ылмаш (местоимени).*** Пуплев пайӗсене уйӑрмалли мелсемпе вӗсем пуплев пайӗсен терминӗсемпе паллашиччен чылай малтан паллашма тытӑнаҫҫӗ.

Программӑра палӑртнӑ пуплев пайӗсене вӗренекенсем лексика пӗлтерӗшне, ыйтӑвӗсене тата улшӑну мелӗсене кура уйӑрма хӑнӑхмалла. Ку тӗллеве пурнӑҫласси виҫӗ тапхӑра тӑсӑлать. 2-мӗш класра вӗренекенсем япалана, ӗҫе, вӗсен паллисене пӗлтерекен сӑмахсен ыйтӑвӗсене калама хӑнӑхаҫҫӗ, сӑмахсене вӗсем мӗнле ыйтурине кура ушкӑнлама тытӑнаҫҫӗ. 2-мӗш класра вӗсем япала ячӗ, ***глагол, паллӑ ячӗ, ылмаш*** терминсемпе усӑ курма хӑнӑхмалла. Ылмаш тесе ку класра сӑпат ылмашне калаҫҫӗ. Хыҫ сӑмахсемпе союзсем ҫинчен ятарласа вӗренмеҫҫӗ, анчах та вӗсем уйрӑм сӑмахсем пулнине туйма, вӗсене уйрӑм ҫырма хӑнӑхтарса пымалла.

3-мӗш класра вӗренекенсене япала ячӗсем улшӑннине, вӗсем пӗрреллӗ тата нумайлӑ хисепсенче пулнине, ытти сӑмахсемпе ҫыхӑннӑ чух тӗрлӗ аффикс йышӑнма пултарнине тӗслӗхсемпе кӑтартса памалла. **Ӳкӗм *(падеж)*** терминпа паллаштармалла мар, апла пулин те ачасем

ӳкӗм аффиксӗсем йышӑннӑ япала ячӗсен ыйтӑвӗсене лартма вӗренсе ҫитмелле. Ӗҫ-хӗлсене, вӗсем хӑш вӑхӑтрине, паллӑ ячӗсене тӗрлӗ хӑнӑхтару тунӑ чух пӗлтерӗшпе ыйтӑвне кура палӑртма хӑнӑхмалла. Шут хисеп ячӗсен тулли тата кӗске формисене тӗрӗс ҫырма хӑнӑхтармалла, ку пуплев пайӗн кӗске формисене япала ячӗсемпе ҫыхӑнтарма, вӗсемпе пуплевре усӑ курма вӗрентсе пымалла.

4-мӗш класра маларах вӗреннӗ пуплев пайӗсемпе тӗплӗнрех паллаштарма, япала ячӗсем мӗнле ӳкӗмрине чухлама, терминпа усӑ курма, анлӑ усӑ куракан сӑмахсене тӗрлӗ ӳкӗмре лартма, тӗрӗс калама тата ҫырма вӗрентмелле.

Ӗҫ-хӗл ҫинчен те тӗплӗнрех вӗрентмелле: тӑтӑшах пуплевре тӗл пулаканнисене виҫӗ вӑхӑтра сӑпатлама, вӗсен пурлӑ тата ҫуклӑ формисемпе усӑ курма хӑнӑхтармалла. Сӑпатланӑ май сӑпат формисемпе пӗрреллӗ тата нумайлӑ хисепсенче тӗрӗс усӑ курма, вӗсене тӗрӗс калама тата ҫырма вӗрентмелле. Тӗрлӗ ӳкӗмри япала ячӗсене сӑпат ылмашӗпе ылмаштарнине сӑнаттарса ку мелпе пуплевре усӑ курма хистемелле.

Паллӑ ячӗсем ҫинчен те 4-мӗш класра вӗренекенсене ҫӗнӗ пӗлӳ памалла. Уйрӑмах вӑйлӑ степеньри ем-ешӗл, сап-сарӑ, кӑн-кӑвак йышши паллӑ ячӗсене (терминне асӑнмасӑр) тӗрӗс ҫырассине тимлемелле. Йӗрке хисеп ячӗсен ыйтӑвӗсене лартма, вӗсене ячӗсемпе ҫыхӑнтарма тата тӗрӗс ҫырма хӑнӑхтарса пымалла, вӗсемпе пуплевре усӑ курма вӗрентмелле.

Грамматика формисем. Пуплев пайӗсем пирки ҫӳлерех каланисӗр пуҫне кашни класрах уйрӑмах тимлемелли грамматика формисен шутӗнче - япала ячӗсен камӑнлӑхне (сӑпатне) палӑртасси, пулӑшу пӗлтерӗшлӗ япала ячӗсен тӑтӑшрах тӗл пулакан ӳкӗм формисем.

Предложени. Кӗҫӗн классенче вӗренекенсен: 1) предложени пуплевӗн тӗллевне кура калуллӑ, ыйтуллӑ е хистевлӗ (хушуллӑ) пулнине, ӑна мӗнле каланине кура — кӑшкӑруллӑ е кӑшкӑрусӑр пулни ҫинчен; 2) предложени членӗсем ҫинчен; 3) предложенири сӑмахсен ҫыхӑнӑвӗ ҫинчен; 4) предложени сӑмах майлашӑвӗсенчен тӑни ҫинчен пӗлмелле. Ҫак ӑнлавсемпе ачасене 4 ҫул хушшинче ерипен паллаштарса ҫитермелле.

1 -мӗш класра ачасем предложение пуплевре асӑрхама, ӑна сӑмахран уйӑрма, ӑна (тишкернӗ хыҫҫӑн) ҫырма, пысӑк сас паллинчен пуҫлама, вӗҫӗнче пӑнчӑ лартма вӗренеҫҫӗ.

2 -мӗш класра предложени вӗҫӗнче, пӑнчӑсӑр пуҫне, ыйту е кӑшкӑру палли лартассипе паллашаҫҫӗ, уйрӑм сӑмахсене палӑртса калама, предложени вӗҫӗнчи паллӑпа тивӗҫӳллӗ интонаци тума хӑнӑхаҫҫӗ.

3-мĕш класра вĕренекенсем предложени пуплев тĕллевне кура калуллă, ыйтуллă, хистевлĕ, интонацине кура — кăшкăруллă е кăшкăрусăр пулни çинчен пĕлмелле, предложенин çак тĕсĕсемпе пуплевре тĕрĕс усă курма хăнăхмалла.

4-мĕш класра ачасем пĕр йышши членлă (япала ячĕпе паллă ячĕсенчен, глаголтан пулнă тĕслĕхсем) предложенисемпе паллашаççĕ. Ку предложенисене тĕрĕс интонаципе калама, вĕсемпе калаçура тата çырура усă курма, пĕр йышши членсене çырура хӳреллĕ пăнчăпа (ансат тĕслĕхсем) уйăрма вĕренмелле.

Предложени членĕсемпе паллашасси 2-мĕш класра пуçланать. Ачасем кам е мĕн çинчен тата мĕн каланине палăртакан сăмахсене тупма вĕренеççĕ. Çак класрах ***подлежащи, сказуемăй*** терминсемпе усă курма тытăнаççĕ, вĕсен пĕлтерĕшĕсене чухлама пуçлаççĕ. 3-мĕш класра ***кĕçĕн членсем*** терминпа паллаштармалла, ***сăмах майлашăвĕ*** ăнлавпа, терминпа усă курма вĕрентмелле.

Хутсăр предложени тытăмне тишкересси класран класа ерипен кăткăсланса пымалла. Çавăнпа пĕрлех тĕрлĕ йышши предложени йĕркелеме вĕрентмелле, тунă предложенисене тĕрĕс çырма хăнăхтармалла.

Чĕлхе пĕлĕвĕн ăнлавĕсемпе паллашни, чĕлхене тишкерме вĕренни орфографи правилисене ăнланма, вĕсемпе усă курма пулăшмалла. Орфографи правилисемпе усă курма вĕрентес тĕллевпе куллен-кунах ерипен кăткăсланса пыракан хăнăхтарусем тутармалла. Çырнине тĕрĕслес ăслая та аталантарсах пымалла.

Тĕрĕс çырма вĕрентесси кулленхи словарь ĕçĕпе, фонетика, морфологи тата синтаксис хăнăхтарăвĕсемпе тачă çыхăнмалла.

Çырма йывăр сăмахсене (мĕн вĕрентме палăртнине шута илсе) çав хăнăхтарусене тăтăшах кĕртмелле, ачасем çав сăмахсене пĕр шикленӳсĕр çырма вĕренсе çитчĕр.

Çыхăнуллă пуплев. Кĕçĕн çулхи ачасем малашне мĕнле вĕренсе пырасси, ăс-тăн илесси пуплевпе шухăшлав аталанăвĕнчен килет. Çавна кура çыхăнуллă пуплев хăнăхтарăвĕсем кашни урокрах тĕп вырăнта пулмалла. Вĕсене текста вулассипе, тăнлассипе çыхăнтармалла, вĕсемпе пĕрлех текст тăвасси те, ăна çырасси те кашни класрах тивĕçлĕ вырăн йышăнмалла.

Кĕçĕн классенче вĕренекенсен çыхăнуллă пуплевне аталантарасси, пĕтĕмĕшле илсен, çыхăнуллă текст тума вĕрентессипе пĕр килет. Вуланă е итленĕ калав, выляса кăтартнă диалог ─ ачасемшĕн çавăн евĕр текст тумалли тĕслĕхсем.

Малтанхи вăхăтра ачасем итленӗ е вуланă калава çывăх текст тума, урăхла каласан, изложени хатӗрлеме, каярахпа вара курни-илтни, вулани çинчен çыхăнуллă каласа пама, çырма пуçлаççӗ.

Çыхăнуллă пуплев хăнăхтарăвӗсене вулав урокӗсенче те, чӗлхе урокӗсенче те irttермелле, вӗсене сăмах вӗççӗн каласа та, çырса та пурнăçламалла. Чӗлхе урокӗсенче, тӗпрен илсен, изложенисемпе сочиненисем, вулав урокӗсенче вара сăмах вӗççӗн тумалли ӗçсем ытларах сӗнмелле.

Ачасене *текст* ăнлавпа паллаштармалла, текстăн тытăмне сăнаттармалла, ансат текстсем тума вӗрентмелле. Çак ӗçре тӗрлӗ мелпе, курăм хатӗрӗсемпе анлăн усă курмалла.

АЧАСЕНЧЕН 4-МӖШ КЛАСРАН ВӖРЕНСЕ ТУХНĂ ТӖЛЕ КӖТЕКЕН РЕЗУЛЬТАТСЕМ

Пуплеве пур енлӗн аталантарнă май чӗлхене ансат тишкерме, терминсемпе усă курма вӗрентесси

Харкамлăх результачӗсем :

- таса, тӗрӗс, вырăнлă пуплев çыннăн сапăрлăх тата пӗтӗмӗшле аталанăвӗн палăрăмӗ пулнине ăнланни;
- чӗлхепе тирпейлӗ, тӗрӗс усă курма вӗренес кăмăлӗсем çирӗпленни;
- хутшăну культурин правилисемпе килӗшӳллӗн вăхăтра тав тума, каçару ыйтма, саламлама, вашават сăмах хушма, япала ыйтса илме, чӗнӗве палăртма пӗлни;
- чӗлхе харкам ăславлă пултарулăхне, шухăш вӗçевне палăртмалли, аталантармалли хатӗр пулнине ăнланни.

Предметсен пӗрлӗхлӗ результачӗсем:

- чӗлхе тӗп хутшăну хатӗрӗ, наци культурин единици, вӗренӳ тата аталану хатӗрӗ пулнине ăса хуни;
- чӗлхен тӗрлӗ çăл куçсенче кирлӗ тивӗçлӗ информаци тупма, ăнăçлă усă курма хăнăхса пыни;
- чӗлхе хатӗрӗсемпе хутшăну тата вӗренӳ задачисемпе шайлашуллă тивӗçлӗ усă курма вӗренсе пыни.

Предметăн пайрам результачӗсем :

— вĕреннĕ пуплев пайĕсем, вĕсен паллисем, предложенин пĕр йышши членĕсем çинчен çирĕп пĕлни;

- вĕреннĕ орфограммăсенчен тăракан 55-60 сăмахлă текста йăнăшсăр, таса та илемлĕ çырса илме, диктант çырма пултарни;
- пĕр йышши членлă предложенире (вĕреннĕ тĕслĕхсем) чарăну паллисем лартма вĕренни;
- сăмахăн сасăпа сас палли тытăмне тишкерме, тымарĕпе аффиксĕсене тупма хăнăхни;
- япала ячĕсен, сăпат ылмашĕсен падежĕпе хисепне, глаголсен хисепне, сăпачĕпе вăхăтне палăртма пултарни;

— предложенин ансат синтаксис тытăмне чухлама: вăл тĕллевпе интонаци тĕлĕшĕнчен мĕнлине калама, унăн тĕп членĕсемпе кĕçĕн членĕсене тупма, ыйтусем тăрăх вĕсен çыхăнăвне тата пĕр йышши членсене асăрхама хăнăхса пыни;

- харпăр хăй тĕллĕн тунă планпа усă курса 80-90 сăмахлă текст тăрăх изложени çырма, пурнăçра пулни-иртни, экскурсире курни, сăнани çинчен çыхăнуллă пĕчĕк калав йĕркелеме (сочинени çырма) вĕренсе пыни.

3-МĔШ КЛАСС

Çыхăнуллă пуплев. Текст. Унăн темипе тĕп шухăшĕ. Текст тытăмĕ (композици).

Изложенипе сочинени планĕсене ушкăнпа тата пĕччен тăвасси. Планпа усă курса 80-90 сăмахлă текст тăрăх тулли е кĕске изложени çырасси.

Пурнăçра пулса иртнĕ пĕр-пĕр ĕç çинчен ушкăнпа хатĕрленнĕ хыççăн пĕчĕк ăслав (сочинени) хайласси.

Пуплев этикечĕ. Каланине хирĕçлесси: вашаватлăх тата тӳрккеслĕх. Каçару ыйтасси, ӳкĕнĕве палăртасси, ашшĕ-амăшне, тус-тăвана уяв ячĕпе саламласси.

Ĕç хучĕсем. Шкулти хаçатпа, Шупашкарта тухса тăракан ача-пăча хаçат-журналĕпе çыхăну тытма хистесси. Пĕлтерӳ çырма хăнăхтарасси.

Сăмах йышне ӳстересси, унпа усă курма пĕлнине çирĕплетесси. Сăмахсене тĕрлĕ мелпе ушкăнласси

Апат-çимĕç ячĕсем, вĕсемпе çыхăнакан ытти пуплев пайĕсем: апельсин, груша, какао, кофе, крахмал, лимон, мандарин, пăрăç, персик, рагу, рассольник, сарделька, студень, сыр, тефтель, шницель;

йӳçĕ (тутлă) чуста, çĕр улми крахмалĕ, грек мăйăрĕ, арахис мăйăрĕ, шĕшкĕ мăйăрĕ, кедр мăйăрĕ, тутлă пăрăç, хура пăрăç, аш рассольникĕ, груша компочĕ, шăратнă сыр, чăмламалли резинка, çăра чей, симĕс чей, йӳçĕтнĕ купăста (пан улми);

чуста хур, чуста хăпарнă, чей пĕçер, консервла, пăрăçла, хĕрхӳлен (тĕслĕх, çу), чĕлхӳне çăтăн! (питĕ тутлă);

кĕрпек, сĕтек, тăварак, хĕрхӳ (апат), шывак (сĕт, кĕсел).

Çут çанталăкпа, йĕри-тавралăхпа çыхăнакан сăмахсем: Алтăр çăлтăр, Шурăм пуç çăлтăрĕ, тӳпе, Çурçĕр çăлтăрĕ, ейӳ, лачака, океан, континент, тӳремлĕх, вулкан, материк, полюс, тундра; юшкăнлă, шурлăхлă, лачакаллă.

Ӳсен-тăран ячĕсем: ама хупахĕ, шăнăр курăкĕ, тал пиçен, ут куçĕ, авăн хаяр ути, куян купăсти, алоэ, кактус, йӳçĕ курăк, ниш курăкĕ (лантăш), шапа пăтти, сарă чăпăл курăкĕ, шыв лилийĕ, шыв курăк (водоросли).

Тискер кайăк ячĕсем: жираф, дельфин, кит, крокодил, морж, ондатра, песец, пурăш, сăвăр, тюлень, хăнтăр, шашка, шăши, юс; ондатра тирĕ, сăсар çуха.

Хурт-кăпшанкă ячĕсем: ăман, вăрăм туна, вис, йĕп вăрри, кăпшанкă, кăткă, кĕве, лĕпĕш, нăрă, пăван, сăвăс, сăвăслан, сăпса, сĕлĕх, таракан, уяр, хăнкăла, хурт, шăна, шăрчăк, шĕвĕрĕлчен, шĕкĕ, эрешмен; хурт-кăпшанкă, хурт-хăмăр, шăна-пăван, личинка, вĕлле хурчĕ, кăткă тĕми, кĕве хурчĕ, купăста лĕпĕшĕ, лĕпĕш хурчĕ, тислĕк нăрри, шыв нăрри, сăпса йăви, тĕкĕл тура йăви, сăрă хурт, хурт ами, шăрчăк чăрăклатать, эрешмен карти.

Чĕлхене ансат тишкересси

Чĕлхе пĕлĕвĕн терминĕсемпе паллашасси. Сăмах пулăвĕ. Аффикссем хушăнса çĕнĕ сăмахсем пулни. Хутлă сăмахсем. Мăшăр сăмахсем. Сăмахсене икĕ хут калани.

Япала ячĕ. Ӳкĕмсем (падежсем). Текстри, предложенири япала ячĕсем мĕнле падежрине вĕсен ыйтăвĕсем тăрăх пĕлесси. Хупă сасăпа *(юлташ, телей, сунар, пĕлĕт, хĕвел, кун)* тата [а], [э]? [ă], [ĕ], [у], [ӳ], [и] сасăсемпе пĕтекен япала ячĕсен вĕçленĕвĕ.

Сăпат ылмашĕсене текстра тупасси, вĕсем хăш падежрине палăртасси.

Глагол вăхăт, сăпат тата хисеп тăрăх улшăнни. Унăн пурлă тата çуклă формисем.

Паллă ячĕсен тĕп, танлаштарулла тата вăйлă степенĕсем, вĕсемпе пуплевре усă курасси. Паллă ячĕсем -ак/-ек, -ăк/-ĕк, -кăн/кĕн, -чăн/-чĕн, -лă/-лĕ аффикссем хушăнса пулни.

Предложени. Предложенин пĕр йышши членĕсем. Вĕсем пĕтĕçтерӳпе (союзпа) *(анчах, çапах, тата, та(те)* тата пĕтĕçтерӳсĕр (союзсăр) çыхăнни.

Пĕр йышши членлă предложенисем тума пĕлесси.

Орфографи тата **орфоэпи.** Мăшăр сăмахсене çырасси: *сĕтел-пукан, сĕт-çу.*

Икĕ хут калакан сăмахсене çырасси: *ял-ял, хĕрлĕ-хĕрлĕ, пин-пин.*

Сăпат ылмашĕсене тĕрĕс каласси, çырасси: *эпĕ (эп), эсĕ (эс), эпир (эпĕр), эсир (эсĕр); манăн (ман), санăн (сан); манра, манран, санра, санран, пирĕнте (пирте), сирĕнтен (сиртен); вăл -унăн, ăна, унран.*

Япала ячĕсен падеж формисене тĕрĕс çырасси: *çыру - çырăвăн, çырăва; сăвă - сăввăн, сăвва; пĕрчĕ - пĕрчĕн, пĕрче; мăкăнь -мăкăньпе е мăкăньре; район -районта е районра.*

Глаголăн çак формисене тĕрĕс каласси, çырасси:

1) хальхи вăхăтăн сăпат формисене *(çыратăп - çырмастăп, çыратăн - çырмастăн (çырап - çырмап, çыран мар), ташлатпăр - ташламастпăр, ĕçлетпĕр-ĕçлеместпĕр, вулатпăр-вуламастпăр, вĕренетпĕр - вĕренместпĕр, ташлатăр - ташламастăр, ĕçлетĕр - ĕçлеместĕр, вĕренетĕр - вĕренместĕр, килетĕр - килместĕр, çыратӳ - çырмастӳ (çырат - çырмас мар);*

2) пулас вăхăт формисене *(ту — тăвăп, тăвăн, тăвĕ; çи — çийĕн,*

çийĕп, çийĕ);

3) [р] сасăпа пĕтекен *йĕр, кĕр, кӳр, пар, пер, пыр, тăр, хур, яр* глаголсен иртнĕ вăхăт формисене: *кĕтĕм, кĕтĕн, кĕчĕ, кĕтĕмĕр* ([р] сасă тухса ӳкет).

Çемçе [л'], [н'], [т'] сасăсемпе пĕтекен сăмах тĕпĕ çумне -лă(-лĕ) аффикс хушăнса пулнă сăмахсенче *ь* çырасси: *кукăльлĕ, супăньлĕ, тетрадьлĕ, медальлĕ, портфельлĕ.*

Паллă ячĕсен вăйлă степенĕнче *(хуп-хура, тӳп-тӳрĕ, ем-ешĕл, çап-çутă, сап-сарă, кăн-кăвак)* дефис лартасси.

Пунктуаци. Пĕр йышши членлă предложенисенче хӳреллĕ пăнчă лартасси.

Таса та илемлĕ çырасси

Графика хăнăхăвĕсене малалла аталантарса пырасси. Сăмахсемпе предложенисене хăвăртрах çырма хăнăхтарасси. (Кирлĕ сăмахсемпе предложенисене учитель хăй суйласа илет.)

Чăваш чĕлхи урокĕсен календарлă тематика планĕ. 3 - мĕш класс.

Урок номерĕ.	Урок теми	Сехет йышĕ	Ĕç результачĕ			Ачасен ĕçĕ-хĕлĕ	Усă курмалли литература, кăтарту хатĕрĕсем.
			Кăмăл-сипете аталантарасси	Универсаллă ĕç-хĕлсем	Предмет ăшĕнчи пĕлӳ, хăнăху		
1-3	1,2 классенче вереннине аса илни.-	1	Тăван çĕр-шыва юратма вĕрентесси.	Ачасен тавçăрулăхне аталантарасси, пуплевне пуянлатасси.	Пуплеве тишкерме хăнăхтарасси.	Ачасем «Çĕрĕм-шывăм, Чăваш çĕр-шывĕ» калава вулаççĕ, Чăваш Республикин Патшалăх гимне пăхмасăр вĕренеççĕ.	Ю.М.Виноградов, А.Р.Кульева. Чăваш чĕлхи. (ЧЧ). Ш.-2014, 3-4стр.
4	Саса. Сас палли..	2	Сас паллисен йеркине ,выранне таранрах вĕрентесси.	Ачасене ушкăнпа ĕçлеме вĕрентесси; харпăр хăй ĕç вырăнне йĕркелеме хăнăхтарасси.	Предложенисене тĕрĕс чарăну туса илемлĕ вулама пĕлнине малалла аталантарасси, тĕп членсемпе кĕçĕн членсене предложенисенче тупма, предложенисене тунă чухне вĕсене кирлĕ вырăна лартма хăнăхтарасси, предложенири тĕп членсене тата	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене тата ĕç тетрадĕнче ĕçсене пурнăçлаççĕ.	Чч, 5-15стр. Э.Ф.Дмитриева, Т. Г. Эверскова «Диктант пуххи» Шупашкар. Чăваш кĕнеке издательстви. 2001ç.(ДП) 83 стр., курав диктанчĕ А.Р.Кульева, О.П.Кульев. Ĕç тетрачĕ.4класс. Ш-2013(ĔТ), 1-2стр

					сăмах майлашăвĕсене тупма хăнăхтарасси.		
5	Тĕрĕслев ĕçĕ. Çырса илни.	1	Вĕçен кайăксене упрама вĕрентесси.	Ачасен çыхăнуллă пуплевне аталантарасси.	Текста тĕрĕс çырса илме хăнăхтарасси.	Текста çырса илеççĕ.	ЧЧ. 14 стр. 16 хăн.
6	Сочинени. Çуллахи асра юлнă кун.	1	Аслисене хисеплеме вĕрентесси, ĕçе юратма хăнăхтарасси.	Ачасен çыхăнуллă пуплевне аталантарасси.	Текста харпăр хăй тĕллĕн калăплама хăнăхтарни.	Ачасем вĕрентекен пулăшнипе йĕркеленĕ текста астуса юлни тăрăх çыраççĕ.	ЧЧ, 10 стр, ӳкерчĕк
7	Хутшану йали-йерки.Этикет.	1	Пĕр-пĕринпе тĕрĕс хутшăнса пурăнма вĕрентесси.	Ачасен çыхăнуллă пуплевне аталантарасси.	Этикет тата калаçу этикечĕ ăнлавсемпе паллаштарасси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ.	ЧЧ, 21-23стр
8	Пер тымарла самахсем.	1	Ĕçе юратма, туса упрама вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси.	Сăмах тытăмне тата морфемăсен (сăмах тымарĕпе аффиксен) пĕлтерĕшĕсене аса илесси, сăмах пайĕсене тупма хăнăхтарасси.	Хăнăхтарусене пурнăçланă май ачасем сăмах тăвакан тата сăмаха улăштаракан аффикссене уйăраççĕ.	ЧЧ, 24-26стр. ДП, 87стр. сăмах диктанчĕ ĔТ, 5стр.
9	Сапайлах самахесем	1	Ачасене сăпайлăх сăмахĕсемпе усă курма хăнăхтарасси.	Ачасене кĕнекепе ĕçлеме вĕрентесси, çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава	Чăваш чĕлхинчи сăпайлăх сăмахĕсене сăнасси, астуса юласси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ, сăпайлăх сăмахĕсене тупаççĕ.	ЧЧ, 27-30стр.

				йĕркелесси, пĕтĕмлетесси.			
10	Диктант	1	Керкуннене санама верентессi.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси.	çырма хăнăхтарасси.	Ачасем вĕрентекен вуласа панă текста итленĕ хыççăн астуса юлнине йĕркипе çыраççĕ.	ИП, 104стр.
11	Самах аффикс хушаннипе пулни	1	Вĕçен кайăксене юратма, упрама вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси.	Сăмах тăвакан аффиксем хушса пĕр сăмахран çĕнĕ пĕлтерĕшлĕ тепĕр сăмах тума хăнăхтарасси.	Ачасем сăмах тăвакан аффиксемпе палашаççĕ, çĕнĕ сăмахсем тума хăнăхаççĕ, паллă тунă сăмахсенчи аффикссене тупаççĕ.	ЧЧ, 31-35стр. ĔТ, 6стр.
12	Машар самахсем.	1	Çут çанталăк илемне туйма вĕрентессi.	Ачасен тимлĕхне аталантарасси.	Предложени вĕçне чарăну палли лартма, çемçелĕх паллине, е,ю,я сас паллисене, вăрăммăн илтĕнекен хупă сасăсене тĕрĕс çырма пĕлнине тĕрĕслесси.	Ачасем вĕрентекен вуласа панă текста итлесе пынă май çыраççĕ.	Тăван чĕлхе урокĕсем, 21 с.
13	Самахсене ике хут калани	1	Тăван чĕлхе пуянлăхне курма вĕрентессi.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси.	Мăшăр сăмахсен пулăвĕпе паллаштарасси, вĕсене дефиспа çырма хăнăхтарасси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ, мăшăр сăмахсене тупаççĕ, тĕрĕс çырма хăнăхаççĕ.	ЧЧ, 35-39стр. ДП, 89стр. сăмах диктанчĕ Ĕç, 7стр. О. Г. Кульев, А. Р. Кульева. Чăвашла

				Ушкăнпа ĕçлеме хăнăхтарасси.			тĕрĕс çыратăп. Орфографипе пунктуаци тетрачĕ. 2-4 мĕш классем валли. Шупашкар: Чăваш кĕнеке издательстви: 2007 (ОПТ),21-24стр
14	Текстри предложенисен килешеве	2	Çут çанталăк илемне курма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси. Ушкăнпа ĕçлеме хăнăхтарасси.	Пĕр сăмахах икĕ хут каласа сăмах форми тума тата çав формăна дефиспа çырма хăнăхтарасси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ, икĕ хут калакан сăмахсене тупаççĕ, ĕç тетрадĕнчи ĕçсене пурнăçлаççĕ.	ЧЧ, 40-50стр. ДП, 92стр. ăслав диктанчĕ ĔТ, 7стр. ОПТ, 21-24стр.
15	Диктант	1	Ваттисене сума сума вĕрентесси.	Харпăр хăйĕн ĕç-хĕлне сăнас-хаклас ăслай-хăнăхусене алла илсе пыни.	Пĕлтерӳпе çыру хушшинчи пĕрпеклĕхе тата уйрăмлăха кăтартасси, çырма хăнăхтарасси.	Ачасем вĕрентекен пулăшнипе çыру е пĕлтерӳ йĕркелесе çыраççĕ.	
16-17	Текст теми	1	Тăван чĕлхене юратма вĕрентесси.	Ачасен тимлĕхне аталантарасси.	Мăшăр сăмахсене тата сăмаха икĕ хут каланипе пулнă сăмах формисене дефиспа çырма	Ачасем вĕрентекен вуласа панă текста итлесе пынă май çыраççĕ.	ДП, 94 стр

					пĕлнине тĕрĕслесси.		
18	Изложени	1	Çут çанталăка упрама чĕнесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси.	Текст, абзац ăнлавсемпе паллаштарни.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ, ĕç тетрачĕпе ĕçлеççĕ.	ЧЧ, 51-53 стр. ĔТ, 8-10 стр.
19-20	Текстан теп шухаше	1	Çут çанталăк илемне туйма вĕрентесси.	Ачасене кĕнекепе ĕçлеме вĕрентесси, çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси.	Текстăн тĕп шухăшне уйăрма вĕрентесси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ, текстăн тĕп шухăшне палăртаççĕ.	ЧЧ, 59-66стр ĔТ, 8-10стр.
21	Текст тытаме.	2	Çут çанталăка упрама чĕнесси.	Харпăр хăйĕн ĕç-хĕлне сăнас-хаклас ăслай-хăнăхусене алла илсе пыни.	Калаçу тата çыру пуплевне аталантарасси.	Планпа усă курса калав йĕркелесе çыраççĕ.	ЧЧ, 50стр., 93 хăн.
22	Сочинени Ман юратна чер чун	1	Чĕр чунсене юратма вĕрентесси.	Ачасен тимлĕхне аталантарасси.	Ачасен пĕлĕвне тĕрĕслесси.	Ачасем вĕрентекен вуласа панă текста итлесе пынă май çыраççĕ.	ДП, 94стр.
23	Пер йышшши членсем синчен анлантарни.	2	Çут çанталăк илемне туйма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава	Текстăн тытăмĕпе паллаштарасси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ, текста пĕлтерĕшлĕ пайсем	ЧЧ, 66-71стр. ĔТ, 8-10стр.

				йĕркелесси, пĕтĕмлетесси, мăшăрпа ĕçлеме вĕрентесси.		çине уйăраççĕ.	
24	Пер йышшши членсене сыхантаракан союзсем	2	Чĕр чунсене юратма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси, мăшăрпа ĕçлеме вĕрентесси.	Пĕр йышши членсем çинчен ăнлантарасси, союзсăр çыхăнакан пĕр йышши членлă предложенисенче тĕрĕс интонаципе тума, кирлĕ чарăну лартма вĕрентесси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ, пĕр йышши членсене тупаççĕ.	ЧЧ, 71-75стр. ĔТ, 11-12стр.
25	Изложени.	1	Кайаксене юратма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси.	Изложени çырма хăнăхтарасси.	Ачасем вĕрентекен вуласа панă текста итленĕ хыççăн астуса юлнине йĕркипе çыраççĕ.	ИП, 107стр.
26	Самахсене пелтереш тарах ушканлани	3	Чĕр чунсене упрама вĕрентесси.	Ушкăнпа, пĕр-пĕрне ăнланса ĕçлеме хăнăхасси.	Пĕр йышши членсене çыхăнтаракан союзсемпе пĕтĕмĕшлĕн паллаштарасси, *анчах* тата *çапах, та (те), тата, е* союзсемпе çыхăнакан пĕр йышши членлă предложенисене	Пĕр йышши членлă предложенисене вулаççĕ, вĕсене çыхăнтаракан союзсене тупаççĕ.	ЧЧ, 75-86стр. ДП.96стр. Астуса çырни. ĔТ, 11-12стр.

					тĕрĕс вулама, калама тата çырма вĕрентесси.		
27	Пуплев пахалахе	1	Чĕр чунсене юратма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси.	Пĕр йышши членлă предложенисем-пе çырура усă курма вĕреннĕ хăнăхăва малалла аталантарасси тата çирĕплетесси.	Юратнă чĕр чун çинчен сочинени çыраççĕ.	
28	Тĕрĕслев диктанчĕ.	1	Чĕр чунсене юратма вĕрентесси.	Ачасен тимлĕхне аталантарасси.	Пĕр йышши членлă предложенисене мĕнле çырнине тĕрĕслесси.	Ачасем вĕрентекен вуласа панă текста итлесе пынă май çыраççĕ.	ДП, 97 стр.
29	Сочинени	1	Ĕçе юратма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси, мăшăрпа ĕçлеме вĕрентесси.	Япала ячĕсем, паллă ячĕсем тата глагол çинчен вĕреннине аса илсе пĕтĕмлетесси, пуплев пайĕсене уйăрса илме тата вĕсемпе тĕрĕс усă курма пĕлнине аталантарасси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ, сăмахсене пĕлтерĕшне кура ушкăнлаççĕ.	ЧЧ, 87-89стр. ЧЧ, 88стр.,152хăн. сăвва пăхмасăр вĕренмелле ĔТ, 13стр.
30	Изложени. Будка тарринчи йава. .	1	Кайаксене юратма верентесси. .	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси.	Кĕнекере панă текст тăрăх изложени çырас хăнăхăва çирĕплетесси.	Ачасем кĕнекери текст тăрăх изложени çыраçççĕ.	ЧЧ, 150 хăн. 85 стр.
31	Япала ячĕ. Япала ячĕсен вĕçленĕвĕ. Падежсем.	2	Ĕçе юратма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава	Япала ячĕсем падежсем тăрăх улшăнма пултарни çинчен ăнлантарни.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ, падеж ыйтăвĕсене вĕренеççĕ.	ЧЧ, 92-95стр. 168 хăн. Астуса çырни.

				йĕркелесси, пĕтĕмлетесси, ушкăнпа ĕçлеме вĕрентесси.			ЁТ, 14стр.
32	Хупă сасăпа пĕтекен япала ячĕсен вĕçленĕвĕ.	1	Çемьери çынсене хисеплеме вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси, ушкăнпа ĕçлеме вĕрентесси.	Хупă сасăпа пĕтекен япала ячĕсен вĕçленĕвĕпе паллаштарасси, *çемçелĕх паллипе, р, рь, л, ль, н, нь, сть, сь, зь* сас паллисемпе пĕтекен сăмахсене тĕрĕс вĕçлеме, çырма вĕрентесси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçланă май хупă сасăпа пĕтекен япала ячĕсен вĕçленĕвне тишкереççĕ.	ЧЧ, 95-98стр. ЁТ, 15 стр.
33	Уçă сасăпа пĕтекен япала ячĕсен вĕçленĕвĕ.	2	Тĕрĕслĕхе вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси, ушкăнпа ĕçлеме вĕрентесси.	*[а], [е], [и]* сасăсемпе пĕтекен япала ячĕсене вĕçленĕ чух пару падежĕнче пулакан уйрăмлăхсене асăрхама вĕрентесси, çав падеж формисемпе çырура тата калаçура тĕрĕс усă курма хăнăхтарасси; *[ă], [у], [ӳ]* сасăсемпе пĕтекен япала ячĕсен вĕçленĕвĕнчи	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçланă май уçă сасăпа пĕтекен япала ячĕсен вĕçленĕвне тишкереççĕ.	ЧЧ, 98-100стр. ДП, 104стр. сăмах диктанчĕ ЁТ, 16стр.

					камăнлăхпа пару падежĕсенче пулакан уйрăмлăхсене асăрхама вĕрентесси, ку формăсемпе тĕрĕс калама-çырма хăнăхтарасси.		
34	Сочинени. Хĕллехи вăрманта.	1	Хĕллехи вăрман илемлĕхне туйма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси.	Ъкерчĕк тăрăх сăмахсене тĕрлĕрен падежсене лартса вĕсене ытти сăмахсемпе тĕрĕс çыхăнтарса сочинени çырма хăнăхтарасси.	Ъкерчĕк тăрăх учитель пулăшнипе сочинени йĕркелесе çыраççĕ.	ЧЧ, 103 стр
35	Япала ячĕсене нумайлă хисепре вĕçлени.	1	Ĕçе тĕплĕ тума вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси, ушкăнпа ĕçлеме вĕрентесси.	Япала ячĕсене нумайлă хисепре вĕçленĕ чухне камăнлăх, пару, вырăн, туху падежĕсенче пулакан уйрăмлăхсене асăрхама вĕрентесси, ку формăсемпе тĕрĕс калама-çырма хăнăхтарасси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçланă май нумайлă хисепри япала ячĕсен вĕçленĕвне тишкереççĕ.	ĔТ, 17-18стр. ЧЧ, 101-102стр.
36	Тĕрĕслев диктанчĕ. Юман.	1	Çут çанталăка юратма вĕрентесси.	Ачасен тимлĕхне аталантарасси.	Япала ячĕсемпе вырăнлă усă курма тата вĕсене тĕрĕс	Ачасем вĕрентекен вуласа панă текста итлесе пынă май	ДП, 107стр.

					çырма пĕлнине тĕрĕслесси.	çыраççĕ.	
37	Саламламалли правилăсем.	1	Сăпайлă пулма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетессии, мăшăрпа ĕçлеме вĕрентесси.	Саламланă чух асра тытмалли правилăсемпе паллашасси, телефонпа калаçмалли, çыру çырмалли этикетпа паллашасси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ.	ЧЧ, 105-107стр.
38	Паллă ячĕ. Паллă ячĕсен пĕлтерĕшĕ, пулăвĕ.	2	Вĕçен кайăксене хĕрхенме чĕнесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетессии, мăшăрпа ĕçлеме вĕрентесси.	Паллă ячĕсем çинчен илнĕ пĕлĕве çирĕплетесси, паллă ячĕсем чăваш чĕлхинче ĕç паллине кăтартма пултарни çинчен ăнлантарасси, синонимлă тата антонимлă паллă ячĕсемпе усă курма хăнăхтарасси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ, паллă ячĕсене уйăраççĕ, пĕлтерĕшне палăртаççĕ.	ЧЧ, 108-114стр. ДП, 108стр, сăмах диктанчĕ ĔТ,19стр.
39	Паллă ячĕсен тĕп тата танлаштаруллă степенĕсем.	1	Çут çанталăка юратма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетессии, мăшăрпа ĕçлеме вĕрентесси.	Паллă ячăсен тĕп тата танлаштару степĕсен пулăвĕпе паллаштарасси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ, паллă ячĕсене уйăраççĕ, степенĕсене палăртаççĕ. Ĕç тетрадĕнчи ĕçсене пурнăçлаççĕ.	ЧЧ, 115-117стр. ĔТ,20-21стр
40	Изложени. Йыта	1	Чĕр чунсене	Çыхăнуллă	Изложени çырас	Учитель панă план	ИП, 105 стр.

	санитар.		упрама вĕрентесси.	пуплеве аталантарасси.	хăнăхăва çирĕплетесси.	тăрăх изложени çыраççĕ.	
41	Паллă ячĕсен вăйлă степенĕ.	1	Çут çанталăк илемне курма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси, мăшăрпа ĕçлеме вĕрентесси.	Паллă ячĕсен вăйлă стененĕн пулăвĕпе паллаштарасси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ, паллă ячĕсене уйăраççĕ, степенĕсене палăртаççĕ. Ĕç тетрадĕнчи ĕçсене пурнăçлаççĕ.	ЧЧ, 117стр.-120стр. ĔТ, 20-21стр
42	Тĕрĕслев диктанчĕ. Кампур.	1	Чĕр чунсене юратма вĕрентесси.	Ачасен тимлĕхне аталантарасси.	Паллă ячĕсемпе ятпала ячĕсене тĕрĕс çырма пĕлнине тĕрĕслесси.	Ачасем вĕрентекен вуласа панă текста итлесе пынă май çыраççĕ.	ДП, 113 стр.
43	Хисеп ячĕ. Хисеп ячĕсен пĕлтерĕшĕ.	2	Паттăрлăх туйăмне аталантарасси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси, мăшăрпа ĕçлеме вĕрентесси.	Хисеп ячĕсен пĕлтерĕшĕпе паллаштарасси, вĕсене тĕрĕс çырма хăнăхтарасси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ, хисеп ячĕсене уйăраççĕ. Ĕç тетрадĕнчи ĕçсене пурнăçлаççĕ.	ЧЧ, 120-124стр. ĔТ, 24стр
44	Ĕç хучĕсем. Пĕлтерӳ çырасси.	1	Сăпайлă пулма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси,	Ĕç хучĕсемпе паллаштарасси, пĕлтерӳ çырма хăнăхтарасси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ.	ЧЧ, 125-128стр.

				пĕтĕмлетесси, мăшăрпа ĕçлеме вĕрентесси.			
45	Çырса илни. Катра качка.	1	Çут çанталăка сăнама вĕрентесси.	Ачасен тимлĕхне аталантарасси.	Предложенисене хăвăрт тата таса çырса илме вĕрентесси.	Текста тетраде çырса илеççĕ.	ЧЧ, 99-100 стр.
46	Местоимени. Местоимени пĕлтерĕшĕ. Сăпат местоименийĕсем.	2	Тăван çĕр-шыва юратма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси, мăшăрпа ĕçлеме вĕрентесси.	1, 2, 3-мĕш сăпат местоименийĕсемпе паллаштарасси, вĕсене предложенире уйăрса илме хăнăхтарасси, сăпат местоименийĕсене пĕрреллĕ тата нумайллă хисепсенче вĕçлеме вĕрентесси, вĕсен падежĕсене палăртма хăнăхтарасси, тĕрĕс çырма вĕрентесси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ, местоименисене уйăраççĕ. Ĕç тетрадĕнчи ĕçсене пурнăçлаççĕ.	ЧЧ, 128-132стр. ДП, 114стр. суйлав диктанчĕ ĔТ, 25стр.
47	Уяв ячĕпе саламласси.	1	Туслă пулма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси.	Ашшĕ-амăшне, тус-тăвана уяв ячĕпе саламлама вĕрентесси.		ЧЧ,133-134стр. ЧЧ, 135 стр, сăвва пăхмасăр вĕренмелле
48	Тĕрĕслев диктанчĕ. Эпир туслă.	1	Туслă пулма вĕрентесси.	Ачасен тимлĕхне аталантарасси.	Местоименисене тĕрĕс çырма пĕлнине тĕрĕслесси.	Ачасем вĕрентекен вуласа панă текста итлесе пынă май çыраççĕ.	ДП, 116стр.
49	Глагол. Глаголăн пурлă тата	2	Чĕр чунсене юратма	Çыхăнуллă пуплеве	Глаголсен пурлă тата çуклă	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене	ЧЧ, 134стр-138стр.

	çуклă формисем.		вĕрентесси.	аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси, мăшăрпа ĕçлеме вĕрентесси.	формисемпе паллаштарасси, вĕсене текстра тупма хăнăхтарасси, пурлă тата çуклă формăри глаголсене текстра тупас, пĕр формăран тепĕр форма тăвас, çуклă форма аффиксне тĕрĕс палăртас хăнăхусене çирĕплетесси.	пурнăçлаççĕ, глаголсене уйăраççĕ. Ĕç тетрадĕнчи ĕçсене пурнăçлаççĕ.	ДП, 118стр, астуса çырни ĔТ, 26стр.
50	Изложени. Карап ăсти.	1	Тăван халăхăн паттăр ывăлĕсемпе мăнаçланма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси.	Изложени çырас хăнăхăва çирĕплетесси.	Учитель панă план тăрăх изложени çыраççĕ.	ИП, 127 стр.
51	Глагол вăхăт тăрăх улшăнни.	1	Мухтанни ырă маррине ăнлантарасси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси, мăшăрпа ĕçлеме вĕрентесси.	Глагол вăхăчĕ çинчен вĕреннине аса илесси, вăхăт аффиксĕн сăмахри вырăнне кăтартасси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ, глаголсене уйăраççĕ, вăхăтне палăртаççĕ. Ĕç тетрадĕнчи ĕçсене пурнăçлаççĕ.	ЧЧ, 139стр-141стр. ĔТ, 27-28стр.
52	Глагол сăпат тăрăх улшăнни.	1	Эмел курăкĕсене упрама вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси,	Глагол сăпачĕн пĕлтерĕшĕсемпе, аффиксĕсемпе паллаштарасси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ, глаголсене уйăраççĕ, сăпатне палăртаççĕ. Ĕç	ЧЧ, 141стр-143стр. ĔТ, 27-28стр.

				пĕтĕмлетесси, ушкăнпа ĕçлеме вĕрентесси.		тетрадĕнчи ĕçсене пурнăçлаççĕ.	
53	Глагол хисеп тăрăх улшăнни.	1	Чĕр чунсене юратма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси, ушкăнпа ĕçлеме вĕрентесси.	Глагол хисеп тăрăх улшăнма пултарнине ăнлантарасси, сăпатлану ăнлава уçса парасси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ, глаголсене уйăраççĕ, хисепне палăртаççĕ. Ĕç тетрадĕнчи ĕçсене пурнăçлаççĕ.	ЧЧ, 143стр-145стр. ĔТ, 27-28стр.
54	Тĕрĕслев диктанчĕ. Çутă çуркунне.	1	Çут çанталăк илемне туйма вĕрентесси.	Ачасен тимлĕхне аталантарасси.	Глаголсене тĕрлĕ формăра мĕнле çырнине тĕрĕслесси.	Ачасем вĕрентекен вуласа панă текста итлесе пынă май çыраççĕ.	Тăван чĕлхе урокĕсем, 72 стр.
55	Хальхи вăхăтри глаголсен сăпатланăвĕ.	2	Чĕр чунсене юратма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси, ушкăнпа ĕçлеме вĕрентесси.	Хальхи вăхăтри глаголăн пĕлтерĕшлĕ пайĕсемпе паллаштарасси, вăл пурлă е çуклă формăра мĕнле сăпатра тата хисепре пулнине пĕлме хăнăхтарасси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ, глаголсене уйăраççĕ. Ĕç тетрадĕнчи ĕçсене пурнăçлаççĕ.	ЧЧ, 145стр-151стр. ĔТ,29стр.
56	Хальхи вăхăтри глаголсене çырасси.	2	Çăкăра тирпейлĕ тытма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси, ушкăнпа ĕçлеме	Пурлă тата çуклă формăри хальхи вăхăтри глаголсене тĕрĕс çырма хăнăхтарасси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ, глаголсене уйăраççĕ. Ĕç тетрадĕнчи ĕçсене пурнăçлаççĕ.	ЧЧ, 151стр-164стр. ĔТ,29стр.

				вĕрентесси.			
57	Сочинени. «Иванов бульварĕ».	1	Тăван халăхăн паттăр ывăлĕсемпе мăнаçланма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси.	Хальхи вăхăтри глаголсемпе усă курса, ӳкерчĕк, курни-илтни, вулани тăрăх сочинени çырма вĕрентесси.	Ъкерчĕк тăрăх калав йĕркелесе çыраççĕ.	ЧЧ, стр. 163
58	Иртнĕ вăхăтри глаголсен сăпатланăвĕ.	3	Çут çанталăк пулăмĕсене сăнама вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси, мăшăрпа ĕçлеме вĕрентесси.	Пурлă тата çуклă формăри иртнĕ вăхăтри глаголсен сăпатланăвĕпе паллаштарасси, сăмахăн пĕлтерĕшлĕ пайĕсене тупма вĕрентесси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ. Ĕç тетрадĕнчи ĕçсене пурнăçлаççĕ.	ЧЧ, 165-173стр. ĔТ, 30стр.
59	Пулас вăхăтри глаголсен сăпатланăвĕ.	2	Тӳрĕ чунлă, ĕçчен пулма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси, мăшăрпа ĕçлеме вĕрентесси.	Пурлă тата çуклă формăри пулас вăхăтри глаголăн тытăмĕпе паллаштарасси, глаголăн сăпатне тата хисепне тĕрĕс палăртма хăнăхтарасси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене пурнăçлаççĕ. Ĕç тетрадĕнчи ĕçсене пурнăçлаççĕ.	ЧЧ, 174стр-180 стр ДП, 124стр, уйлав диктанчĕ ĔТ,30стр.
60	Глагол çинчен вĕреннине	1	Ачасене çут çанталăк	Çыхăнуллă пуплеве	Глагол тытăмне, формисене аса илсе	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене	ЧЧ, 180стр-184стр

	пĕтĕмлетни.		сыхлавçисем пулма хатĕрлесси.	аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси, măшăрпа ĕçлеме вĕрентесси.	çирĕплетесси, глагол формисене пĕр-пĕринчен уйăрса илме, вĕсене тĕрĕс çырма хăнăхтарасси.	пурнăçлаççĕ, глаголсене уйăраççĕ. Ĕç тетрадĕнчи ĕççене пурнăçлаççĕ.	ĔТ, 31стр.
61	Тĕрĕслев диктанчĕ. Тăван ялăм.	1	Тăван яла ялан асра тытма кирлине ĕнентерессі.	Ачасен тимлĕхне аталантарасси.	Хальхи вăхăтри глаголсене çырма вĕреннине тĕрĕслесси.	Ачасем вĕрентекен вуласа панă текста итлесе пынă май çыраççĕ.	Тăван чĕлхе урокĕсем, 67стр.
62	Вĕренӳ çулĕнче ăса хывнине аса илесси. Сăмах тытăмĕ тата пулăвĕ. Текст.	1	Пĕлĕве хаклама, тăван халăха юратма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси, măшăрпа ĕçлесси.	Вĕренӳре туяннă пĕлӳпе усă курма вĕрентесси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене тата ĕç тетрадĕнчи ĕççене пурнăçлаççĕ.	ЧЧ, 185стр-189стр ĔТ, 32стр.
63	Тĕрĕслев изложенийĕ. Вăрмана кам лартать.	1	Çут çанталăка юратма вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси.	Изложени çырма пĕлнине тĕрĕслесси.	Учитель вуласа панă текст тăрăх изложени çыраççĕ.	ИП, 126 стр.
64	Предложени. Пуплев пайĕсем. Текст.	2	Пĕлĕве хаклама вĕрентесси.	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси, шухăшлава йĕркелесси, пĕтĕмлетесси, măшăрпа ĕçлесси.	Вĕренӳре туяннă пĕлӳпе усă курма вĕрентесси.	Ачасем кĕнекери хăнăхтарусене тата ĕç тетрадĕнчи ĕççене пурнăçлаççĕ.	ЧЧ, 189-198стр ОПТ, 31-38стр.
65	Самах тытаме тата пулаве.Текст.	1	Çут çанталăка юратма вĕрентесси.	Ачасен тимлĕхне аталантарасси.	Ачасен пĕлĕвне тĕрĕслесси.	Ачасем вĕрентекен вуласа панă текста итлесе пынă май çыраççĕ.	ДП, 125стр.

66	Предложени.Пуплев пайесем.	1	Предложени весне кирле чарану паллисем лартасси.				
67	Тĕрĕслев диктанчĕ	1	Пелеве хаклама верентесси.				
68	Петемлету уроке.	1	Верену суленче аса хывнине аса илесси				